

GYÖRY TIBOR (1869–1938): A SZÜLÉSZET TANSZÉKÉNEK MEGÜRESEDÉSE¹

**Digitalizálták a Magyar Tudománytörténeti Intézet és a Semmelweis Orvostörténeti
Múzeum, Könyvtár és Levéltár munkatársai, Gazda István vezetésével
Közreműködött: Kapronczay Károly és Szállási Árpád**

1855 elején két tanszék üresedett meg egyidejűleg birtokosaik, Birly és Tognio elhalálózásával. Birly hirtelenül halt meg 1854. november 25-én, a szülészeti katedrájára kiíratott a pályázat. Közben az elhunyt professzor asszisztense, Walla Ferenc bízott meg a helyettesítéssel. Az utódot illetően „mindenütt Semmelweisre gondolnak” – írja a Wiener med. Wochenschrift² pesti levelezője, „aki új korszakot nyithatna meg hazánkban a maga szakmájában”. Célzás ez egyúttal Birly elmaradottságára, mert amilyen nyeresége volt egyetemünknek az ő kineveztetése a maga idején, amikor a nagy bécsi szülész Boer oldala mellől tért vissza hazájába, és nyeresége a szülészeti intézetnek is, melynek nemcsak igazgatója, de anyagi áldozatokat hozó patrónusa is volt: utóbb megszűnt lépést tartani a szülészeti ama ugrásszerű fejlődésével, mely honfitársának, Semmelweisnek nevéhez és 1847-ben tett áldásos és örök igaz felfedezéséhez fűződött. A gyermekági láz új kóroktana és elhárításmódja ismeretlen, vagy ami még rosszabb: el nem ismert maradt Birly előtt, nem kisebb mértékben, mint Németország csaknem összes szülései, sőt Virchow előtt is.

A szülészeti tanszékre heten pályáztak:

1. Braun Károly [Karl], a Trient melletti Alle Laste-i cs. k. szülő- és leléncházának két év óta igazgatója, aki négy és fél évig szolgált a bécsi közkórház szülészeti klinikáján, több nyelvet beszélt, a magyarban „előismeretei” voltak.

2. Eggenstorff lovag B. Pachner, laibachi szülész-tanár és főorvos, aki kilenc évig szolgált a bécsi közkórházban, a szülészeti osztályán, egy időn át a bécsi szülészeti tanszéken volt supplens, Laibachban eleinte a törvényszéki orvostant és az állatgyógyászatot adta elő, s 1842-ben a gyermekgyógyászat tanításával bízott meg. 47 éves kora és a magyar nyelvben való járatlansága miatt pályázata figyelembe nem volt vehető.

3. Pech József, a csehországi Schweinitz városának orvosa.

4. Rott Ignác, pesti gyak. orvos.

5. Semmelweis Ignác, a Szent Rókus kórház főorvosa, aki a bécsi szülészeti klinikán három éven át teljesített működése alatt kifejtette a gyermekági láz keletkezési módját, a londoni, amsterdami és kielői szülőintézetek részéről megtisztelő elismerésekben részesült, nézeteit a bécsi tudományos akadémia további kutatásokra érdemesítette.

6. Walla Ferenc, pesti gyak. orvos, s a tanszék helyettes tanára és

7. Weber Nándor [Ferdinand], a lemerbergi sebészeti tanintézetben a szülészeti tanára.

¹ Forrás: Györy Tibor: A királyi magyar Pázmány Péter Tudományegyetem története. III. köt. Bp., 1936. pp. 519–522.

² Wiener Medizinische Wochenschrift, 1855. p. 105.

A pályázatok megtárgyalásakor a tanári kar a helytartóság aziránt felvetett kérdésére, vajon a kinevezendő tanárnak kell-e magyarul tudnia, tekintettel arra, hogy a szülészeti tanárának német és magyar nyelvű előadásokat kell tartania, igenlőleg válaszolt. Ezek után következett a szavazás. Soha történetíró toll nehezebben nem írt le mondatot, mint most azt a tényt, hogy a pesti egyetem orvostudományi kara titkos szavazásban nemzetünk és egyetemünk büszkeségét, a világ egyik legnagyobb orvosát és az emberiség egyik legnagyobb jótevőjét, Semmelweis lezörítette a jelölés első helyéről és arra Braunt helyezte, azt a Braunt, aki nem tudott magyarul, csupán „előismeretei” voltak belőle és akit egy évvel később a bécsi egyetemre neveztek ki a szülészeti tanárává, amely hivatásában „Semmelweis tanai elől elzárkózván, működése emberáldozatokat vont maga után”.³

A tanári kar csak a második helyen jelölte Semmelweis-t, harmadikon Wallát. Ezzel a jelöléssel az egyetemi senatus is egyetértett. Egyetemünknek azonban és a magyar szülőasszonyok tömegének javára, áldására, a budai helytartóság elnöksége nem fogadta el az egyetem javaslatát és Thun gróf közoktatásügyi miniszterhez tett jelentésében kifejtette, hogy nem lehet arra számítani, hogy Braun megtanuljon magyarul; a tanári kar javaslatát már csak azért sem fogadhatja el, mert megfelelő belföldi pályázó is van Semmelweis személyében, aki munkásságával már európai hírnevet szerzett, s amellet teljesen bírja a magyar nyelvet. A helytartóság ezen javaslatát Albrecht főherceg, mint Magyarország polgári és katonai kormányzója is jóváhagyta, Thun gróf pedig azzal mutatta be az egész ügyet a felségnek, hogy semmivel sem lenne indokolható megvárni, míg valaki megtanulja a magyar nyelvet, amikor itt van Semmelweis, aki a legteljesebb mértékben egyesíti magában a tanszék betöltéséhez kívánatos összes kellékeket. Ferenc József Laxemburgban 1855. július 18-án Semmelweis Ignácot nevezte ki az elméleti és gyakorlati szülészeti rendes tanárává.⁴

Tíz év adatott összesen Semmelweisnek, hogy áldásos tanait magyar hallgatók és bábák százai közt terjessze. Tanszékének voltaképpen tárgyát, a szülészeti a nőgyógyászattal is kiegészítette. 1863. június 22-én végezte az első ovariectomiát hazánkban. Tanári működését azonban nem tekintette kimerítettnek a szakmájában való foglalkozással, s 1861-ben elvállalta a kari könyvtárnoki tiszte, lemondva az ezen teendőkért rendszeresített 200 forintnyi tiszteletdíjról. 1864-ben összeállította az előző év végéig a könyvtár betűrendes és szakok szerinti katalógusát két kötetben. Továbbá 1862 márciusában átvette a központi védhímlőoltóintézet igazgatását és nagy buzgósággal állt az ország orvosainak rendelkezésére az oltóanyag beszerzése körül, valamint hetente kétszer du. 3 órákor a Hatvani utcai orvoskari épületben folyó oltások és újraoltásoknál a nagy közönségnek.⁵

³ Fischer I.: Geschichte d. Geburtshilfe in Wien. 1909. p. 304.

⁴ Min. Konferenz 2384:1855.

⁵ Gyógyászat, 1861. p. 280., 1862. p. 348., 1864. p. 400.